

Erik Hansen: *Om historie og sproghistorie. Skitse til en udviklingslære for historiske fænomener. Forandring I.* (Odense Universitetsforlag, 1983). 222 s.

Spørgsmålet er nok, om en historiker, der har ladet sig lokke af titlen, får meget udbytte ud af at læse denne bog. Denne anmelder kan i hvert fald lige så godt krybe til korset og bekende, at hans udbytte har været meget begrænset, og måske skulle han slet ikke anmelde bogen. For som det siges i forordet: »I sin helhed forudsætter værket kendskab til en stor del af det 19. århundredes sprogvidenskab, ligesom kendskab til principperne i værker af M.L. Samuels, Holger Steen Sørensen, Hjelmslev og Uldall forudsættes bekendt« (s. 11). Det følgende kan derfor blot tages som en slags forbrugervejledning for ikke-lingvistisk skolede historikere.

Det er formentlig en meget eksklusiv bog, smækfuld af lingvistiske fagudtryk og fremmedord i det hele taget. At flere afsnit diskuterer problemer inden for symbolsk logik, gør den heller ikke lettere tilgængelig. Hovedindholdet synes at være at søge en forklaring på, »hvorfor synkronien ikke blev startet som videnskabelig tradition før eller samtidig med diakronien« (s. 37), eller sagt anderledes, hvorfor kom strukturalismen efter sproghistorien og ikke før eller samtidig med. Et moment heri er også »at se om forandring og forandringsbegrebet har en uafhængighed og egen logisk geografi over for tilstand og tilstandsbegrebet« (s. 11) – en problemstilling som også kan siges at være vigtig for »almindelige« historikere, ikke mindst i disse tider, hvor forholdet mellem »strukturer« og »begebenheder« står så højt på dagsordenen.

Men fundamentalt er der altså tale

om en videnskabshistorisk undersøgelse. Her lader fremstillingen dog efter min mening noget tilbage at ønske. Forfatteren inddrager ikke hele den nyere diskussion om videnskabelig udvikling, hvor vi her til lands mest kender de synspunkter, der er udviklet i kølvandet på Kuhns bog om videnskabelige revolutioners struktur fra 1962, men hvor også den franske diskussion om epistemologiske brud (Bachelard, Canguilhem, Foucault) kunne nævnes. Den videnskabshistoriske beskrivelse er nærmest intern, der er kun ganske få og svage tilløb til en ekstern betragtningsmåde. Synspunkternes udvikling følges gennem en række forskellige filosofers og sprogforskeres overvejelser. En konklusion er, at den modsætning mellem struktur og historie (eller system og forandring), som nogle har villet hævde, »er reelt og logisk forkert« (s. 182).

Forfatteren agter i et efterfølgende værk at behandle »nogle væsentlige træk for den sprogvidenskab der betragter sprogene som historiske fænomener« (s. 183), og bebuder i øvrigt, at dette bind er det første af fire værker, der hver behandler forskellige sider af forandring og forandringsbegrebet.

Jens Chr. Manniche

»Fremad og aldrig glemme«. 10 års forskning i arbejderbevægelsens historie – Status og perspektiver. Redigeret af Gerd Callesen, Hanne Caspersen og Knud Knudsen. (Selskabet til forskning i arbejderbevægelsens historie, 1981) 328 s., ill.

I december 1970 blev Selskabet til forskning i arbejderbevægelsens historie stiftet. Det var et udtryk for den stærke vækst i interessen for arbejderbevægelsens historie, frem for alt på universiteterne. I de forløbne år har

selskabet vist sin berettigelse som et forum for denne interesse bl.a. ved udgivelsen af to tidsskrifter, en skriferække og afholdelse af seminarer. Tiårsjubilæet blev markeret ved udgivelsen af denne håndbog, hvor der gøres status over forskningen især fra slutningen af 1960'erne og frem og anvises veje for den fremtidige forskning. Ikke mindre end 20 forfattere har bidraget til dette nyttige værk, der er til stor hjælp for den, der vil prøve at skaffe sig et overblik over de senere års meget omfattende forskning, der dels er publiceret så mange forskellige steder, dels kun foreligger i manuskript.

Værket består af to introducerende, historiografiske artikler om dansk historieskrivning før og efter 1970 om arbejderbevægelsen efterfulgt af fire forskningsoversigter, der spænder fra dansk arbejderbevægelses forhistorie til forholdene i slutningen af 1970'erne. Derefter følger en række temaartikler vedrørende emner, der særlig er blevet taget op i 1970'erne: reformismeproblemet, venstreoppositionen, forholdet mellem fagbevægelse og parti, arbejdererindringer, arbejderkvinder, brancheanalyser, arbejderklassens struktur samt internationalismen. Emnerne lokalhistorie og arbejderkultur er ikke taget med med henvisning til, at de er temaerne i selskabets årbøger i 1980 og 1981. I årbogen om lokalhistorie savnes imidlertid i høj grad en samlet forskningsoversigt med de dertil hørende principielle betragtninger, så dette emne kunne i og for sig lige så godt være taget op i jubilæumsbogen.

Litteraturoversigten er delt i fem større fortegnelser, hvori også mange utrykte arbejder er medtaget. Næsten alt relevant må siges at være kommet med i disse fortegnelser. Mere selektivt forholder forfatterne sig til, hvad de vil omtale i deres artikler. De præges na-

turligvis af deres forfatteres indstilling og interesser.

Som afslutning bringes under titlen »arbejderbevægelsen og historien« kommentarer fra tre faglige tilidsfolk bl.a. om, hvilken nytte arbejderbevægelsen kan have af historieforskningen. I kommentarerne understreges nødvendigheden af, at forskningsresultater må fremlægges i en nogenlunde læselig form. Dette kan være en opgave for selskabet i de kommende år, for en svaghed ved det meste af den forskning, der er publiceret i 1970'erne, har været, at den så ensidigt har sigtet mod det akademiske miljø.

Dorrit Andersen

Bent Østergaard: *Indvandrernes danmarkshistorie*, (G.E.C. Gad, 1983). Ill. 264 s., 168 kr.

Den standende fremmedarbejderproblematik har givet Bent Østergaard anledning til at vise, både hvorledes den foreløbig sidste indvandring – mest fra Tyrkiet – er en blandt mange, og at de tidligere indvandrergupper har haft stor betydning for Danmark. Dermed håber forfatteren at kunne skabe bedre forståelse hos danskerne for fremmedarbejdere samtidig med, at disse får et indtryk af den sammenhæng, de har med tidligere hændelser i danmarkshistorien fra oldtid til nutid.

Med dette formål har forfatteren i godt en snes kapitler beskrevet lige så mange indvandrergruppers baggrund, deres indsats og videre historie her i landet. Nogle kapitler i dette store mosaikarbejde handler om hidkaldte, så som håndværkere, bygherrer, kartoffeltyskere eller de hollandske bønder, som af Christian II blev bosat på Amager for med deres mønsterlandbrug at forsyne hans hollandsk fødte dronning med friske grøntsager – de kom til at